

УДК 37.316. 048

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2024-4-17>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ

Савицька Інна Миколаївна

кандидат філософських наук, доцент,
декан гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
ORCID ID: 0000-0002-3795-0427
e-mail: Isavitskaya@gmail.com

Стаття присвячена обґрунтуванню зарубіжного досвіду формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя на прикладі США.

Авторка наголошує, що пріоритетним в університетах США є впровадження курсів з етики, соціальної відповідальності та сталого розвитку, зокрема, в університетах наук про життя, де готують фахівців до діяльності в системі «людина-людина». Зазначається, що освітні програм з спеціальностей «соціальна робота», «психологія», «медицина», «екологія» передбачають значну кількість практичних занять, тренінгів та кейси, які формують емпатію, лідерство, емоційний інтелект, критичне мислення студентів, навчають їх аналізувати реальні моральні дилеми, самостійно приймати рішення, бути відповідальними і відданими своїй справі.

Як один із напрямків формування ціннісного світогляду американських студентів авторка називає виховання патріотизму. Звертається увага на роль життєвих цінностей у структурі особистості, тому місія університету містить формування життєвих стратегій, діяльність із задоволення своїх потреб та інтересів на основі прийнятих життєвих цінностей.

Визначено принципи формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів США такі: довіра, турбота, безпека, повага до природи мотивації особистості, когнітивний розвиток, самореалізація, творчість. До найбільш дієвих навчальних методів віднесено такі: лекції-презентації (представлення нового матеріалу), лекції-обговорення (двосторонній зв'язок між учасниками процесу виховання). Згадується дослідження студентом природи, важливості, необхідності і можливості прийняття цінностей освітнього середовища для його подальшої життєдіяльності шляхом наповнення ціннісних стимулів зрозумілим змістом.

Звертається увага авторки на сприяння етнічної, соціальної і культурної різноманітності середовища формуванню толерантності, розумінню різних світоглядів, здатності працювати в міжнародних командах. Освітній процес базується переважно на інноваційних підходах: використанні інтерактивних платформ, відеоігор для навчання та віртуальних лабораторій. Це підсилює теоретичні знання і сприяє формуванню ціннісного світогляду.

Ключові слова: формування ціннісного світогляду, ціннісний світогляд, студенти соціономічних професій, університети наук про життя, зарубіжний досвід, цінності.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE TRAINING OF BACHELORS OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES FOR SOCIAL INTERACTION WITH TEENAGERS

Inna Savytska

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The article is devoted to the substantiation of the foreign experience of forming the value world view of students of socio-economic professions of universities of life sciences on the example of the USA.

The author emphasizes that the priority in US universities is the implementation of courses on ethics, social responsibility and sustainable development, in particular, in universities of life sciences, where specialists are trained to work in the "human-human" system. A priority in US universities is the implementation of courses on ethics, social responsibility and sustainable development, in particular, in universities of life sciences, where specialists are trained to work in the human-human system. It is noted that educational programs in the specialties "social work", "psychology", "medicine", "ecology" provide for a significant number of practical classes, trainings and cases that form empathy, leadership, emotional intelligence,

critical thinking of students, teach them to analyze real moral dilemmas, to make decisions independently, to be responsible and devoted to one's work.

The author calls the education of patriotism one of the ways of forming the value outlook of American students. It is based on a number of concepts. First of all, this is the concept of "advantage of the American way of life". The principles of forming the value worldview of students of socioeconomic professions at US universities are determined as follows: trust, care, safety, respect for the nature of personal motivation, cognitive development, self-realization, creativity. The most effective educational methods include the following: lecture-presentation (presentation of new material), lecture-discussion (two-way communication between participants in the educational process). The student's study of the nature, importance, necessity and possibility of accepting the values of the educational environment for his further life by filling the value stimuli with an understandable meaning is mentioned.

The author's attention is drawn to the promotion of ethnic, social and cultural diversity of the environment, the formation of tolerance, understanding of different worldviews, the ability to work in international teams. The educational process is based mainly on innovative approaches: the use of interactive platforms, video games for learning and virtual laboratories. This strengthens theoretical knowledge and contributes to the formation of a valuable worldview.

Key words: *formation of a value worldview, value worldview, students of socioeconomic professions, universities of lifesciences, foreign experience, values.*

Постановка проблеми. Проблема формування ціннісного світогляду студентів актуалізується з кожним днем. Об'єктивний аналіз подій, що відбуваються, прийняття рішень, розуміння причин і наслідків суспільних процесів, критичне ставлення до них стає необхідною умовою життя всього українського суспільства, у тому числі студентів університетів. Особливу значимість це має для майбутніх фахівців соціономічних професій, для яких світоглядна позиція завжди в пріоритеті.

Для підвищення ефективності формування ціннісного світогляду студентів доцільним є вивчення та використання як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду. Значний інтерес для нашого дослідження становить вивчення освітнього процесу у вищій школі загалом, особливо світоглядної складової, у тому числі вивчення зарубіжних освітніх традицій.

Аналіз літературних джерел. Теоретичне обґрунтування категорії цінностей можна зустріти в роботах В. Віндельбанда, А. Камю, Х. Ортега-і-Гассета, Г. Ріккєрта, Е. Фромма, В. Франка, Ю. Хабермаса та П. Юркевича. К. Ясперса, З. Фрейда, К.-Г. Юнга. У другій половині – наприкінці ХХ ст. проблема цінностей та світогляду розглядалась з різних підходів. Значний інтерес дослідників, переважно філософів, викликали гносеологія та методологія проблематики (І. Бичко, Г. Волинка, М. Дученко, В. Рижко, В. Ярошовець). Взаємозв'язок ціннісного світогляду особистості з соціальним управлінням досліджували В. Волович, М. Михальченко, А. Ручка. Культурологічний аспект формування ціннісного світогляду студентів є в полі зору В. Андрущенко, Л. Губерського, Є. Причепія, В. Шинкарука, О. Яценка).

На початку ХХІ ст. актуалізується соціологічний контекст розуміння ціннісного світогляду (В. Судаков, О. Куценко, Л. Скокова). Дослідженню окремих аспектів формування цінностей молоді в зарубіжних країнах присвячено праці зарубіжних

дослідників М. Біна (M. Beane) (американська культура та цінності), М. Апле (M. Apple) (патріотизм), М. Берковіц (M. Berkowitz) (моральні цінності), У. Білські (W. Bilsky) (зміст та структура цінностей), Дж. Бурстіна (J. Burstyn) (виховання громадянських цінностей), Г. Гіру (H. Giroux) (кризовий стан суспільних цінностей), Р. Кагіла (R. Kahil) (розвиток життєвих цінностей), К. Керра (C. Kerr) (зміни у вищій освіті з урахуванням ціннісних орієнтацій), М. Кроссен (M. Crossan) (цінності та чесноти), Б. Ньюман (B. Newman) (споживчі цінності), І. Песчард (I. Peschard) (когнітивність і цінності), К. Роджерс (C. Rogers) (емпатія в освітньому просторі), Х. Сміт (H. Smith) (сенситивність), Д. Тіллман (D. Tillman) (життєві цінності та діяльність молоді), М. Тейлор (M. Taylor) (взаємозв'язок освіти та цінностей), Г. Трагер (G. Trager) (комунікативні цінності), К. Хемінгуей (C. Hemingway) (особистісні цінності), Е. Холл (E. Hall) (полікультурність), Дж. Шет (J. Sheth) (теорія цінностей). Практиками М. Рокичем (M. Rokeach) та Ш. Шварцом (S. Schwartz) розроблено методики вивчення засобів досягнення життєвих цінностей студентів.

Низку робіт присвячено питанням ціннісного світогляду представників різних сфер діяльності: економічної, правової, екологічної, естетичної, релігійної (В. Зуєв, В. Крисаченко, Ю. Федорів), активним пошуком змісту ціннісної орієнтації особистості в процесі її становлення та життєдіяльності (В. Бакіров, М. Головатий, Є. Головаха, Т. Кочубей, А. Очеретяний).

Попри значний інтерес науковців до проблеми цінностей, ціннісних орієнтацій та ціннісного світогляду, попередні роки не відзначалися узагальненими працями, у яких було б представлено національний і зарубіжний досвід їх формування як цілісний феномен, і де б виокремлювались провідні тенденції цього процесу в університетах наук про життя.

Метою статті є обґрунтування зарубіжного досвіду формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя на прикладі США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідники традицій та сучасності світоглядної культури Г. Корж та Р. Васильченко звертають увагу, щовитоками поняття «світогляд» були смисли, які згодом набули значення незмінних пріоритетів (Корж & Васильченко, 2020).

Походження слова «світогляд» (Weltanschauung) має початок у німецьких коріннях. Саме слово вперше вжив І. Кант у праці «Критика здатності судження» (1790 р.). Світогляд вказує на світоспоглядання як пильнування за світом, світоспоглядання як перцепція в розгорнутому сенсі (Кононенко, 2001). З часом термін «світогляд» застосовують у своїх працях німецькі романтики. Зокрема, Ф. Шлейєрмахеру «Промови про релігії» (1799 р.) описує релігійно-естетичний світогляд з елементами раннього романтизму. Подібне тлумачення надавав світогляду Ф. Шеллінґі позначав ним для усвідомлений спосіб осягнення і пояснення цілісності суцього (Кононенко, 2001). «Феноменологія духу» Г.-В.-Ф. Гегеля (1807 р.) містить вже поняття «світогляд», яке вживається для розкриття спільних і обов'язкових для всіх моральних уявлень. Таке значення «світогляд» зберігає і донині.

Оскільки зміст та структура світогляду визначається сукупністю цінностей, то виховання особистості студентів соціономічних професій університетів наук про життя передбачає формування їх ціннісного світогляду (Савицька, 2024).

Зупинимось на сучасному зарубіжному досвіді формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій на прикладі університетів наук про життя в США. Тут приділяється значна увага розбудові освітнього середовища, активно впроваджуються курси з етики, соціальної відповідальності та сталого розвитку. Пріоритетна увага в університетах США приділяється впровадженню курсів з етики, соціальної відповідальності та сталого розвитку. Особливо актуально постає ця проблема в університетах наук про життя, де готують фахівців до діяльності в системі «людина–людина». Наприклад, освітні програм з спеціальностей «соціальна робота», «психологія», «медицина», «екологія» передбачають значну кількість практичних занять, тренінгів та кейси, які формують емпатію, лідерство, емоційний інтелект, критичне мислення студентів, навчають їх аналізувати реальні моральні дилеми, самостійно приймати рішення, бути відповідальними і відданими своїй справі.

Одним із напрямків формування ціннісного світогляду американських студентів є виховання патріотизму. В основу його покладено низку кон-

цепцій. Одна з них звучить як «перевага американського способу життя». Розроблена для утвердження шанобливого ставлення до своєї країни, її досягнень. Вона сприяє формуванню в американців справжньої «релігії американського способу життя». Американському патріотизму приписують такі ознаки: спрямування не на територію проживання, не на людей, а на систему ідей, що стосуються громадського життя. У цьому знаходиться пояснення заміна понять «батьківщина», «вітчизна» на частіше вживані «ця країна», «Америка», «американський спосіб життя» (Грязнов & Мірошніченко, 2010). Цінностями американського способу життя є такі: індивідуалізм, наполегливість, діловитість, практицизм, популізм, фемінізм, упевненість у собі, винахідливість, пріоритет здорового способу життя, матеріальні блага, права людини, гендерна рівність, політична свобода, ідея рівних можливостей, впевненість у власній винятковості та в особливій місії Америки (Дем'яненко, 2020).

На думку М. Рокича (M. Rokeach) та К. Хемінґуей (C. Hemingway), «життєвими цінностями (living values) студента є його внутрішні ціннісно-смислові переконання... ці переконання є тими векторами, що спрямовують життєві цілі та життєдіяльність загалом» (Рокич, 1973), (Хемінґуей, 2005). Слушну думку щодо ключової ролі життєвих цінностей студентів США у виборі професії, формуванні сенсу життя та ціннісного світогляду висловлює Д. Тільман (D. Tillman) (Тільман, 2001).

Представник Університету Північної Кароліни М. Бін (M. Beane) зазначає, що про спрямування з початку XXI ст. освітнього процесу в університетах США на такі ціннісні орієнтири, як індивідуальність (розвиток власних цілей у житті), конфіденційність (повагу до особистого простору), рівність (рівні освітні можливості незалежно від статі, національності тощо), пунктуальність (уникнення запізень), неформальність (простоту зовнішнього вигляду студентів та викладачів), мотивацію у діяльності (прагнення до конкурентоспроможності), віру у майбутнє і зміни (планування діяльності на перспективу) (Бін, 2014).

У зарубіжній теорії і практиці формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій життєві цінності є важливим елементом структури особистості, тому місія університету містить формування життєвих стратегій, діяльність із задоволення своїх потреб та інтересів на основі прийнятих життєвих цінностей. При цьому акцент робиться на «виділення життєвих пріоритетів, вибір стилю життя, розвиток життєвих навичок і компетентностей» (Берстін, 1996).

Принципи, за якими формується ціннісний світогляд студентів університетів США такі: довіра, турбота, безпека, повага до природи мотивації

особистості, когнітивний розвиток, самореалізація, творчість. При цьому домінують: правильність, інтенсивність, домінантність і причетність. Для їх формування пропонується методика з декількох етапів, серед яких є: когнітивна розвідка та актуалізація внутрішніх потреб, вивчення світоглядних цінностей, запуск механізму стимулів, формування конкретних цінностей, творче самовираження, інтеграція обраних цінностей у світогляд» (Тільман, 2001). Ми також погоджуємося із запропонованим Р. Кагілом (R. Kahil) поділом на такі етапи формування ціннісного світогляду студентів: теоретичним ознайомленням з цінністю, етапом рефлексії, ціннісної чутливості, прийняття цінності як власного переконання і потреби (Кагіл, 2002).

З урахуванням висновків Т. Кочубей, А. Очеретяного (Кочубей&Очеретяний, 2018), за результатами аналізу планувальних документів, освітніх програм низки університетів США: університету Тулейн (м. Нью Орлеан, штат Луїзіана), університету Тафто (м. Медфорд, штат Массачусетс), університету Еморі (м. Атланта, штат Джорджія), Гарвардського університету (Кембридж, штат Массачусетс), Йельського університету (м. НьюГавен, штат Коннектикут), вважаємо, що формування ціннісного світогляду студентів США у XXI ст. відбувається за кроками, а саме: «1 крок – введення у ціннісну атмосферу; 2 крок – наповнення ціннісних стимулів зрозумілим змістом; 3 крок – когнітивна розвідка; 4 крок – розуміння необхідності зміни наявного ціннісного світогляду; 5 крок – проектування майбутніх світоглядних цілей; 6 крок – активна участь у комунікаціях, діалозі, діяльності; 7 крок – самоаналіз ціннісного світогляду; 8 крок – творче самовираження; 9 крок – закріплення світоглядних цінностей як власного переконання; 10 крок – наближення світоглядних цінностей до суспільної діяльності; 11 крок – запуск механізму часткового оновлення світоглядних цінностей.

Нами взято до уваги характеристику специфіки кожного із зазначених кроків, зокрема визначення як найбільш дієвих навчальних методів: лекції-презентації, лекції-обговорення. Студентом досліджує природу, усвідомлює важливість, необхідність і можливість прийняття певних цінностей навколишнього середовища для його подальшої життєдіяльності через надання зрозумілого змісту ціннісним стимулам. «Відбувається це в процесі проведення лекцій-дискусій (аналіз, синтез та оцінювання інформації в ході обміну різними думками; розв'язання конфліктних ситуацій), майстер-класів експертів (на них запрошуються політики, громадські діячі, представники ЗМІ, волонтери і звичайні громадяни)» (Кочубей & Очеретяний, 2018). Імпонує наукова позиція дослідників, що «особистість студента лише

тоді почне удосконалюватись в духовному сенсі, коли усвідомить необхідність у цьому, коли в неї з'являться мотиви до такого виду діяльності» (Кочубей & Очеретяний, 2018).

До того ж навчання відбувається в середовищі з різноманітним етнічним, соціальним і культурним складом студентів. Це сприяє формуванню толерантності, розумінню різних світоглядів, здатності працювати в міжнародних командах. Викладачі не лише надають знання, а й виступають у ролі менторів, допомагають студентам долучатися до різноманітних джерел дослідження життєвих цінностей різних людей. Освітній процес базується переважно на інноваційних підходах: використанні інтерактивних платформ, відеоігор для навчання та віртуальних лабораторій. Це підсилює теоретичні знання і сприяє формуванню ціннісного світогляду. Програми підготовки студентів соціономічних професій, переважно реалізуються за варіантом сервісного чи службового навчання (Service Learning), коли академічна освіта поєднується із соціальними проектами. Наприклад, участь у волонтерських програмах і стажуваннях. Це дозволяє студентам зрозуміти цінність служіння суспільству та інтегрувати отримані знання в реальне життя.

У США волонтерський рух має давні традиції (Козубовська, Козубовський&Постолук, 2019), (Лях, 2009), (Еберлі, 2005). Відомо, що сфера, до якої задіяні волонтери, досить широка: починаючи від допомоги населенню з низьким рівнем соціального забезпечення, дискурсивного аналізу в межах заходів неформальної освіти, поширення платформ суспільної толерантності, діяльності в миротворчих та екологічних експедиціях до активізації місцевих громад. Але пріоритетним напрямком волонтерства є соціальна сфера. Нині майже 76% американців є представниками хоча б однієї добровольчої групи. І така діяльність як одне з почесних занять користується повагою. Державні органи та представники бізнесу надають їй фінансову підтримку.

Волонтерство студентів США має і таку форму виявлення, як участь у міжнародних молодіжних акціях у складі інтернаціональних груп, зокрема і тих, що працюють в Україні, «неодноразово разом із студентами Ужгородського національного університету працювали в Закарпатті з дітьми-сиротами» (Козубовська, Козубовський & Постолук, 2019).

Цікавим є те, що університети США готують студентів до волонтерської діяльності. Наприклад, у цьому напрямку студенти співпрацюють з представниками громадських організацій. Університети є базою для створення волонтерських центрів та реалізації студентами волонтерських програм. Зокрема, в університеті Болла (штат Індіана) активно розвивається програма «Мис-

тецтво лідерства» (The Excellence in Leadership). Участь у цій програмі формує у студентів лідерські навички, впевненість у собі, активну життєву позицію, спрямовує їх до продовження волонтерської діяльності після закінчення університету (Козубовська, Козубовський & Постолук, 2019).

Волонтерська діяльність в США є однією з найбільш інтегрованих в університетську освіту. Окрім розвитку комунікативних умінь, отримання професійного досвіду діяльності в системі «людина–людина», години волонтерства є переконливим чинником ще на етапі вступу до університету, оскільки більшість закладів освіти застосовують комплексний підхід у відборі кандидатів на вступ (абітурієнти мають виявляти лідерські якості та громадську активність, сформованість ціннісного світогляду).

Основними характеристиками досвіду США щодо формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя є: «міждисциплінарність; етичність; застосування інтерактивних методів; застосування цифрових технологій; мобільність та розвиток soft skills. Університети науки про життя надають великого значення практичній підготовці студентів. Практична підготовка студентів домінує в

їхніх освітніх планах (містить стажування у ролі фахівців соціальних служб, психологічних центрів, громадських організацій) та формує відповідальне ставлення до суспільних проблем, змушує студентів рефлексувати під час корисних справ» (Лебідь, Кваша & Чудновська, 2014).

Досвід США щодо формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя є цікавим прикладом для аналізу, адже ця країна приділяє значну увагу розбудові освітнього середовища з пріоритетом морально-етичних і професійних цінностей.

Висновки. Отже, досвід формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій в університетах наук про життя США є актуальним для аналізу та впровадження в сучасних університетах України. Цей досвід охоплює інтеграцію міждисциплінарного підходу, орієнтованого на розвиток особистості, формування професійного та етичного світогляду, а також використання інноваційних педагогічних технологій як засобу його реалізації. **Перспективу подальших досліджень становить вивчення зарубіжного досвіду формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій в університетах наук про життя на прикладі інших країн.**

Література:

- Корж, Г. В., Васильченко, Р. В. (2020). *Світоглядна культура: традиції та сучасність: Монографія*. Харків: ФОП Панов А. М. 212 с.
- Кононенко, П. П. (2001). Доктрина і розвиток української освіти в ХХІ столітті. *Освіта*, № 54–55 (26 вересня – 3 жовтня), 2–3.
- Savytska, I. (2024). Content and structure of the concept «Value outlook of students of socio-economic professions of life sciences universities». *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(2), 112–123. [https://doi.org/10.31548/hspedagog15\(2\).2024.102-111](https://doi.org/10.31548/hspedagog15(2).2024.102-111).
- Грязнов, І. О., Мірошніченко, В. І. (2010). Патріотичне виховання військовослужбовців в зарубіжних збройних силах. *Збірник наук. праць*, № 52, Ч. II. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 19–22.
- Дем'яненко, Б. Америкаоцентризм. URL: <https://vue.gov.ua/Америкаоцентризм>.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press. Retrieved from: <https://psycnet.apa.org/record/2011-15663-000>.
- Hemingway, C. A. (2005). Personal Values as A Catalyst for Corporate Social Entrepreneurship. *Journal of Business Ethics*, 60(3), 233–249.
- Tillman, D. (2001). *Living Values Activities for Young Adults*. N.Y.: Health Communications, Incorporated.
- Beane, M. (2014). *An Adventure in American Culture & Values*. Retrieved from: <http://www.internationalstudent-guidetotheusa.com/articles/culture.htm>.
- Burstyn, J. N. (Ed.) (1996). *Educating Tomorrow's Valuable Citizen*. New York: State University of New York Press. Retrieved from: <https://sunypress.edu/Books/E/Educating-Tomorrow-s-Valuable-Citizen2>.
- Kahil, R. (2002). *The Road to Human Development – Living Values: An Educational Approach*. Retrieved from: <http://www.livingvalues.net>.
- Кочубей, Т., Очеретяний, А. Формування життєвих цінностей студентів у США. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9837/1/zhyttyevykh%20tsinnostey%20studentiv.pdf>.
- Козубовська, І. В., Козубовський, Р. В., Постолук, М. І. (2019). Зарубіжний досвід участі студентської молоді у волонтерській роботі в громаді. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25312/1/Зарубіжний%20досвід%20участі%20студентської%20молоді%20у%20волонтерській%20роботі%20в%20громаді.pdf>.
- Лях, Т. Л. (2009). *Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп* (Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.05). Луганськ.
- Eberly, D. J. (2005). *National Youth Service in the 20th and 21st Centuries*. New York: Routledge.
- Лебідь, М., Кваша, К., Чудновська, Д. (2024). Волонтерство у формальній освіті: бути чи не бути. *Сполучені Штати Америки*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3840155-volonterstvo-u-formalnij-osviti-buti-ci-ne-buti.html>.

References:

- Korzh, H. V., Vasylenko, R. V. (2020). *Svitohliadna kultura: tradytsii ta suchasnist [Worldview Culture: Traditions and Modernity]*. Monograph. Kharkiv: FOP Panov A. M. 212 s. [in Ukrainian]
- Kononenko, P. P. (2001). Doktryna i rozvytok ukraïnskoï osvity v XXI stolitti [Doctrine and Development of Ukrainian Education in the 21st Century]. *Osvita*, № 54–55 (26 veresnia – 3 zhovtnia), 2–3. [in Ukrainian]
- Savytska, I. (2024). Content and structure of the concept «Value outlook of students of socio-economic professions of life sciences universities». *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(2), 112–123. [https://doi.org/10.31548/hspedagog15\(2\).2024.102-111](https://doi.org/10.31548/hspedagog15(2).2024.102-111). [in Ukrainian]
- Hriaznov, I. O., Miroshnichenko, V. I. (2010). *Patriotychne vykhovannia viiskovosluzhbovtiv v zarubizhnykh zbroinykh sylakh* [Patriotic Education of Servicemen in Foreign Armed Forces]. *Zbirnyk nauk. prats*, № 52, Ch. II. Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU, 19–22. [in Ukrainian]
- Demianenko, B. *Amerykanoitsentryzm* [Americanocentrism]. Retrieved from: <https://vue.gov.ua/Американоцентризм>. [in Ukrainian]
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press. Retrieved from: <https://psycnet.apa.org/record/2011-15663-000>.
- Hemingway, C. A. (2005). Personal values as a catalyst for corporate social entrepreneurship. *Journal of Business Ethics*, 60(3), 233–249.
- Tillman, D. (2001). *Living Values Activities for Young Adults*. N.Y.: Health Communications, Incorporated. 400 p.
- Beane, M. (2014). *An Adventure in American Culture & Values*. Retrieved from: <http://www.internationalstudent-guidetotheusa.com/articles/culture.htm>.
- Burstyn, J. N. (Ed.) (1996). *Educating Tomorrow's Valuable Citizen*. New York: State University of New York Press. Retrieved from: <https://sunypress.edu/Books/E/Educating-Tomorrow-s-Valuable-Citizen2>.
- Kahil, R. (2002). *The Road to Human Development – Living Values: An Educational Approach*. Retrieved from: <http://www.livingvalues.net>.
- Kochubei, T., Ocheretianyi, A. *Formuvannia zhyttievych tsinnostei studentiv u SShA* [Formation of Life Values of Students in the USA]. Retrieved from: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9837/1/zhyttyevykh%20tsinnostey%20studentiv.pdf>. [in Ukrainian]
- Kozubovska, I. V., Kozubovskyi, R. V., Postoliuk, M. I. (2019). *Zarubizhnyi dosvid uchasti studentskoi molodi u volonterskii roboti v hromadi* [Foreign Experience of Participation of Student Youth in Volunteer Work in the Community]. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25312/1/Зарубіжний%20досвід%20участі%20студентської%20молоді%20у%20волонтерській%20роботі%20в%20громаді.pdf>. [in Ukrainian]
- Liakh, T. L. (2009). *Sotsialno-pedahohichna diialnist studentskykh volonterskykh hrup* [Social and Pedagogical Activity of Student Volunteer Groups]. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.05). Luhansk. 20 s. [in Ukrainian]
- Eberly, D. J. (2005). *National Youth Service in the 20th and 21st Centuries*. New York: Routledge. 356 p.
- Lebid, M., Kvasha, K., Chudnovska, D. (2024). *Volonterstvo u formalnii osviti: buty chy ne buty* [Volunteering in Formal Education: To Be or Not to Be]. *Spolucheni Shtaty Ameryky*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3840155-volonterstvo-u-formalnij-osviti-buti-ci-ne-buti.html>. [in Ukrainian]